

זרקור על תקציב המדינה לשנת 2025

ביום שישי, 31 באוקטובר 2024, אישרה הממשלה את הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 2025. התקציב המוצע כולל מענה למצב הביטחוני והצורך בהרחבת הוצאות ביטחוניות לצד קיצוצים רבים אשר נועדו להבטיח שמירה על יציבות כלכלית. תקציב המדינה לשנת 2025 מוערך בכ-610 מיליארד ש"ח, מתוכם 423 מיליארד ש"ח לתקציב רגיל ו-187 מיליארד ש"ח להשקעות ופיתוח הון.

הצעת חוק התקציב כוללת שלושה חלקים מרכזיים: הראשון, תקציב משרדי הממשלה השונים, אשר לקראת שנת 2025 יסבלו מקיצוצים נרחבים, מלבד תקציב משרד הבטחון. השני, חוק ההסדרים- אסופת הצעות חוק ותיקוני חקיקה הנוגעים לשינויים מבניים במשק, הנדרשים על מנת להבטיח את יציבות המשק. הצעות החוק הכלולות בחוק ההסדרים נידונות בוועדות הכנסת, אחרי קריאה ראשונה, אולם עוברות בהצבעה בקריאה שנייה ושלישית כמקשה אחת. החלק השלישי הוא הסדרת חלוקת הכספים הקואליציוניים אשר מוכוונים לתחומים שונים מתוקף ההסכם הקואליציוני שבין המפלגות החברות בממשלה. בהצעת התקציב לשנת 2025 אין פירוט אודות תקציבים אלה, בשלב זה.

שילבים מרכזיים בגיבוש ואישור התקציב וטיפים לחברה האזרחית

שלב 1: העברת חוק התקציב בקריאה ראשונה בכנסת (אמצע נובמבר)

בקריאה הראשונה, הצעת התקציב מוצגת לציבור ולמחוקקים על ידי שר האוצר, ומתקיימת הצבעה כללית במליאת הכנסת לאישור התקציב. בשלב זה, חברי הכנסת והציבור נחשפים למסגרת הצעת חוק התקציב ולפרטיה לראשונה.

טיפ לארגוני חברה אזרחית: בשלב זה מתחיל הדיון הציבורי הרחב על הצעת התקציב. זוהי הזדמנות לפנות לחברי כנסת, לגייס את תמיכתם בשינויים נדרשים בהצעת החוק, אם ביחס לתקנות ספציפיות בתקציבם של משרדי הממשלה או ביחס להצעות הכלולות בחוק ההסדרים.

זה גם השלב המתאים להציג סוגיות חשובות בפני התקשורת כדי ליצור מודעות ציבורית לנושאים מהותיים שעתידיים להיפגע מהשינויים התקציביים הצפויים.

שלב 2: הכנת חוק התקציב לקריאה שנייה ושלישית – דיונים בוועדות הכנסת

הצעת חוק התקציב מועברת לוועדות הכנסת להכנה לקראת הקריאה השנייה והשלישית במליאה. הצעת החוק, ובמרכזה חוק ההסדרים, מחולקת לדיונים בוועדות על פי הנושאים לצורך דיונים מפורטים בסעיפים התקציביים. בוועדות ניתן להציע שינויים ותוספות, והציבור ונציגיו מוזמנים להביע עמדותיהם. נושאים כלליים המופיעים בהצעת החוק מועברים לדיון בוועדת הכספים. זוהי הועדה העמוסה ביותר בשלב זה ודיוניה הם האינטנסיביים ביותר.

טיפ לארגונים: השלב הזה הוא האפקטיבי ביותר להשפעה. יש לעקוב אחרי סדר היום של דיוני הוועדות השונות ולוודא מתי מתקיימים דיונים רלוונטיים. פעלו להיפגש עם חברי כנסת החברים בוועדה (בעלי זכות הצבעה על שינויים) וגורמים מקצועיים, להגיש ניירות עמדה, ולהצטרף לקואליציות של ארגונים כדי להגדיל את ההשפעה על שינויים בסעיפי התקציב.

שלב 3: העברת התקציב בקריאה שנייה ושלישית בכנסת (עד סוף דצמבר)

לאחר אישור הוועדות, תגיע הצעת חוק התקציב למליאת הכנסת, לקריאה שנייה ושלישית. בקריאה השנייה מתקיימת הצבעה על כל סעיף בנפרד, ולאחר מכן הצבעה כללית בקריאה שלישית המאשרת את התקציב במלואו.

טיפ לארגונים: זהו השלב בו אפשרויות ההשפעה הן הקטנות ביותר שכן התקציב המונח על שולחנה של הכנסת לא יעבור שינויים נוספים. עם זאת, זוהי ההצבעה המשמעותית של הכנסת על הצעת חוק ממשלתית ולכן זו הזדמנות לזכות בקשב ציבורי סביב הנושאים המרכזיים וניתן לנצל את התקופה כולה, וביתר שאת לקראת ההצבעה הסופית לאישור התקציב, כדי להפעיל לחץ על חברי כנסת וליצור התחייבויות עתידיות לנושאים שיידונו בהמשך.

חשיבות העברת התקציב

אי העברת התקציב במועד הקבוע בחוק, כ-60 ימים לפני תחילת שנת הכספים או עד ל-31 במרץ 2025, יביא לפיזור הכנסת ולתהליך בחירות. במקרה כזה, משרדי הממשלה יפעלו במתווה של "תקציב המשכי", שבמהותו הוא תקצוב חודשי של פעילותם בגובה 1/12 מתקציב המשרד השנתי האחרון שאושר. משמעות הדבר הוא הגבלת פעילות המשרדים וצמצום היקפה עד להעברת תקציב בכנסת הבאה.

פירוט עיקרי תקציב המדינה לשנת 2025: הקצאות וייעוד לפי משרדים

- **משרד הביטחון:** המשרד היחיד שזוכה להגדלת התקציב בשנת 2025. התקציב כולל כ-200 מיליארד ש"ח עבור מימון מערך המילואים, חיזוק הביטחון, פיתוח מערכות הגנה, ותמיכה בפרויקטים של חירום והיערכות לאומית.
- **משרד החינוך:** הממשלה צפויה לקצץ כ-400 מיליון שקל בתקציב משרד החינוך וההשכלה הגבוהה. לפי הצעת התקציב, שר החינוך יידרש לקצץ 133 מיליון שקל מתקציב החינוך וההשכלה הגבוהה בשנת 2025 ועוד כ-400 מיליון שקל בשנת 2026. הקיצוץ בתקציב המשרד, מצטרף לקיצוץ רוחבי שהושת על מערכת החינוך ועל מערכת ההשכלה הגבוהה בגובה מאות מיליוני שקלים בכדי לממן את הוצאות הפינוי לתושבי הצפון, את הקמת המשמר הלאומי ואת הסכם השכר עם המורים. בנוסף, מערכת ההשכלה הגבוהה כבר הסיטה כ-500 מיליון שקל מתקציבה כדי לממן סיוע לסטודנטים במילואים ולסטודנטים במכללות תל חי וספיר. מנגד, עד כה לא התקבלה החלטה בנוגע לקיצוץ בתקציבי הישיבות החרדיות – שהגיעו תחת ממשלה הנוכחית לשיא של 1.7 מיליארד שקל בשנה, ולא התקבלה החלטה בנוגע לקיצוץ של מאות מיליוני שקלים בתקציב רשתות החינוך החרדיות.
- **המשרד הרווחה והביטחון החברתי:** משרד הרווחה צפוי לספוג קיצוץ של כ-100 מיליון שקל בשנה. נכון לעכשיו עוד לא ידוע באילו סעיפים תקציביים יבוצע הקיצוץ.
- **משרד הכלכלה:** משרד הכלכלה צפוי לספוג קיצוץ ב-270 מיליון שקל בשנה, בעיקר בפרויקטים לעידוד שילוב טכנולוגיות בתעשייה.

- **משרד החקלאות:** צפוי קיצוץ של כ-200 מיליון שקל בשנה בתקציבי המשרד, בעיקר בכספים שהיו מיועדים לתמיכות על רקע מימוש רפורמת הורדת המכסים.
- **משרד התרבות והספורט:** תקציב המשרד צפוי לקיצוץ בהיקף 100 מיליון שקל בשנה. נכון לעכשיו עוד לא ידוע באילו סעיפים תקציביים יבוצע הקיצוץ.
- **משרד התחבורה:** תקציב הפיתוח של משרד התחבורה, הכולל מיזמי תשתית, סלי פיתוח ותמיכה בתחבורה הציבורית, יופחת בכ-705 מיליון שקל בכל אחת מהשנים 2025-2028.

חוק ההסדרים

חוק ההסדרים הוא חלק בלתי נפרד מתהליך אישור תקציב המדינה. מטרתו היא להכניס רפורמות כלכליות ושינויים מבניים שנדרשים לשם יישום התקציב, ומכאן חשיבותו. החוק מאגד שינויים בתחומי חקיקה שונים, כגון תעסוקה, חינוך, בריאות, כלכלה ועוד, אשר נועדו לתמוך במטרות התקציב ולהגביר את היעילות במשק.

לרוב, חוק ההסדרים מכיל סעיפים שמטרתם להביא להתייעלות תקציבית, להסדרת תהליכים ולפישוט הרגולציה בתחומים שונים, כמו הפחתת נטל הרגולציה, תמיכה בהשקעות כלכליות, ויצירת מנגנונים שיאפשרו למדינה לעמוד ביעדי התקציב. החוק מאפשר לקדם רפורמות מבניות בצורה מרוכזת ומהירה, ומקל על הממשלה ליישם מדיניות חדשה ללא צורך בהליך חקיקה נפרד לכל שינוי.

טיפ לארגונים: עבור ארגוני חברה אזרחית, חוק ההסדרים מהווה הזדמנות להכניס סעיפים שיכולים לתמוך בפעילותם או להקל על תחום פעילותם באמצעות עבודה מול חברי הכנסת והוועדות במהלך תהליך אישור התקציב. מן הצד השני, אסופת חוק ההסדרים כוללת בתוכה גם גזרות כלכליות רבות שיש להבינן לעומקן מאחר והשפעתן עשויה להיות מכרעת בסוגיות מסוימות. **על מנת להצליח לשנות סעיפים בחוק ההסדרים יש ללמוד את הצעות החוק הרלוונטיות לעומקן ולהציע שינויים המבוססים על עובדות ומספרים. הדיון הוא ענייני וממוקד.**

חוק ההסדרים 2025: עקרונות ויעדים מרכזיים לחברה האזרחית

חוק ההסדרים לשנת 2025 הוא אחד המורכבים והמשמעותיים ביותר שאושרו בשנים האחרונות, והוא כולל גזרות כלכליות שעלולות להכביד על אוכלוסיות רחבות במשק. החוק נועד לאפשר לממשלה לקדם רפורמות מבניות ולהגביר את ההכנסות תוך צמצום ההוצאות, אך המהלכים המוצעים בו כוללים קיצוצים נרחבים במשרדי הממשלה, הקפאת קצבאות, והגדלת נטל המס על הציבור בעקיפין. בנוסף, חוק ההסדרים משנה את הטבות המס ואת התמיכות החברתיות, דבר שפוגע באופן ישיר בעובדים, במשפחות ממעמד הביניים, ובשכבות המוחלשות. בעוד שהחוק מספק לממשלה כלים לקדם צעדים כלכליים מהירים, מחירו הוא הפחתה בשירותים חברתיים חיוניים, והכבדה נוספת על יוקר המחיה.

■ **קידום ההייטק והחדשנות** – התוכנית כוללת תמריצים כלכליים למיזמים טכנולוגיים

בתחומים כמו בינה מלאכותית, פינטק (טכנולוגיה פיננסית) ואנרגיה חכמה, תוך תמיכה בהשקעות זרות בתחום ובפיתוח אקוסיסטם דיגיטלי מתקדם. תמריצים נוספים יופנו להכשרות מקצועיות והכשרת עובדים חדשים בתחום, במטרה לתמוך במעסיקים ולהבטיח היצע כוח אדם מיומן המסוגל להתמודד עם אתגרי החדשנות והטכנולוגיה של השוק המודרני.

■ **השפעה על החברה הערבית** - חוק ההסדרים לשנת 2025 מטיל עומס כבד על החברה

הערבית, עם קיצוצים נרחבים במגוון תחומים החיוניים לפיתוח כלכלי וחברתי ברשויות הערביות. תקציבי התכניות הכלכליות הופחתו בשיעור של פי שלושה לעומת משרדים אחרים, ותקציבי המענקים השוטפים לרשויות המקומיות הערביות בוטלו לחלוטין. בנוסף, תחומים חשובים כמו פיתוח תשתיות, רווחה, תחבורה ציבורית, ומאבק באלימות קיבלו מענה חלקי בלבד, על אף העלייה באתגרים החברתיים והביטחוניים הניצבים בפני החברה הערבית.

■ **עליה וקליטה** - אחת ההצעות בחוק ההסדרים מבטלת את הזכאות לסל קליטה עבור

מי שיש לו נכסים בשווי של מעל חצי מיליון שקל. החיסכון הצפוי בתקציב המדינה מביטול הזכאות לסל הוא 100 מיליון שקל בשנה. ההצעה קובעת כי החל מינואר

2025, עולים חדשים שיבקשו לקבל סל קליטה יצטרכו להגיש הצהרת הון, ואלה שסך נכסיהם הוא למעלה מחצי מיליון שקלים לא יזכו לקבל סל קליטה. העולים שכן יקבלו סל קליטה – אלה שיש להם שווי נכסים שנמוך מ-500 אלף שקל – יזכו לתוספת של 10% בסל הקליטה. בהצעה מובהר כי בכל מקרה כלל העולים ימשיכו להיות זכאים לכל השירותים הניתנים על ידי משרד העלייה והקליטה, כמו לימוד עברית, הכשרות מקצועיות ושירותים אחרים. במשרד העלייה והקליטה מתנגדים למהלך.

■ **השקעה בשירותים חברתיים ופיתוח אזורי בצפון ובדרום -**

תקציב 2025 מכוון לחיזוק יסודות החברה בישראל, עם השקעות ממוקדות במשרדי הבריאות, הרווחה והפיתוח האזורי, במיוחד בצפון ובדרום. על רקע המלחמה והמצב הכלכלי, התקציב כולל הרחבת שירותי בריאות הנפש, תגבור תשתיות רפואיות ופרויקטים לשיפור תשתיות רווחה באזורים הפגיעים ביותר. השקעות אלו נועדו להרחיב את הנגישות לשירותים חיוניים בפריפריה, להעניק מענה מקיף לאוכלוסיות שנפגעו, ולבנות חוסן קהילתי וחברתי, תוך שמירה על מחויבות לצמצום פערים ולביסוס יציבות חברתית וכלכלית לטווח הארוך.

■ **הרחבת תשתיות הבריאות בצפון ובדרום -** הרחבת ושדרוג יכולות הטיפול הרפואי

בצפון ובדרום. התוכנית מתמקדת בהקמת מתקנים רפואיים חדשים והרחבת בתי החולים הקיימים כדי לשפר את זמינות השירותים ולספק מענה איכותי בפריפריה. מטרתה היא להבטיח גישה שווה לשירותים רפואיים מתקדמים ולחזק את איכות החיים של התושבים באזורים המרוחקים מהמרכז, כחלק ממאמץ לאומי לצמצום פערים בתחום הבריאות בישראל.

■ **בריאות בריאות הנפש -** בתחום בריאות הנפש, מוקצים משאבים להרחבת שירותי

התמיכה הנפשית, כחלק מתוכנית "מקום לנפש" הקמת מרכזים קהילתיים ותמיכה נפשית מותאמת לצרכים הייחודיים של הפריפריה. התוכנית נועדה להנגיש שירותים אלו לכלל האוכלוסייה, תוך שימת דגש על אוכלוסיות מוחלשות.

(מידע נוסף על תכנית מקום לנפש ניתן לראות כאן)

■ **היערכות חירום במערכת הבריאות** - הגדלת היכולת התפעולית של בתי החולים ברחבי הארץ, בדגש על אזורי הצפון והדרום, כדי להבטיח מענה מהיר ואפקטיבי במצבי חירום. התקציבים מיועדים לשדרוג ציוד רפואי מתקדם, הרחבת יכולות הטיפול ביחידות טיפול נמרץ, הכשרה נוספת של צוותים רפואיים להתמודד עם מקרי חירום מורכבים. כמו כן, התוכנית כוללת תוספות כוח אדם במקצועות חיוניים והקמת מערכים רפואיים ייעודיים למענה לנפגעי לחימה ואירועים ביטחוניים.

לסיכום

עבור כלל אזרחי ישראל, ועבור ארגוני חברה אזרחית בפרט, תהליך אישור תקציב המדינה מהווה הזדמנות משמעותית להשפיע על עיצוב המדיניות הציבורית לשנים הבאות. מומלץ לארגונים לפעול בשלבים המוקדמים, ולהביא את קולם מול נבחרי ציבור, וגורמים מקצועיים במשרדים הרלוונטיים במטרה להשפיע על סעיפי תקציב ספציפיים ולקדם תקצוב לטובת מטרות ציבוריות. הצגת ניירות עמדה והשתתפות בדיונים מאפשרים לארגונים להעלות נושאים קריטיים ולהשפיע על סעיפים תקציביים שמשרתים את מטרותיהם. עבודה מאוחדת עם ארגונים נוספים יכולה לחזק את ההשפעה, במיוחד בנושאים בעלי חשיבות ציבורית רחבה, ולסייע ביצירת שינוי משמעותי בתקציבים ובחוק ההסדרים. בנוסף, זוהי תקופה בה מתקיימים דיונים ציבוריים נרחבים אודות תקציב המדינה וסדר העדיפויות הלאומי הנגזר ממנו וישנה חשיבות רבה להשמעת קולה של החברה האחרית בישראל בנוגע לסוגיות המרכזיות.

אנחנו עומדים לרשותכם כדי לעזור לכם להבין לעומק את משמעות אישור התקציב, לסייע בבניית תוכנית עבודה שתאפשר התמודדות עם האתגרים שבו, ולמקסם את הפוטנציאל לגיוון דרכי תקצוב מול הממשלה.